

Tarcali Dávid

Egyéni kutatás

BME Építőművészeti Doktori Iskola 2016/2017

2,5 – 3,5 fő - típusbútor, mint érték

(Bútortervezés 1948 és 1965 között)

Tartalomjegyzék

<i>Absztrakt</i>	3
Bevezetés	4
(Témamegjelölés)	4
Műbútor - Típusbútorok kialakulása	6
A modern lakás használati igényeinek meghatározása	9
Tervezők – termékek	10
Összegzés	18

Absztrakt

Típuslakás – típusbútor. Közvetlen környezetünk leíró bemutatása a használati tárgyainkon, bútorainkon keresztül, 1945 után. A második világháború utáni magyar bútortervezés és bútorgyártás megváltozásának a legfőbb indikátora a lakhatási problémákra való útkeresés és a típuslakásokban való gondolkodás, a szériagyártás volt. A tervezők számára fejlődő bútorigipari helyzet teret adott számos kísérletezésnek, forma és anyagkeresésnek, a hagyományos népi vonaltól való elszakadásnak.

Tervezőként az új funkcionális igényekre való reagálás mellett az ipari fejlődés követése is cél volt. A tömegtermelésre való berendezkedés, a mennyiségi mutatók produkálása erősen hozzájárult a tervezői szemléletmód változásához. Mai szemmel nézve ez már megkerülhetetlen része a tervezésnek, megismerve a lehetséges eszközkészletet mely a gyártás alapjául szolgál, iterálva a terv és az ipari környezet nyújtotta lehetőségek közt születik meg egy-egy bútor prototípusa, majd sok további finomítás és változat után kerül szériagyártásba.

Bevezetés

Anyaghasználat és formanyelv. Ez a két alapelem az, amely segítségével egészen pontosan definiálhatók egy-egy korszak építészeti, belsőépítészeti és iparművészeti alkotásai.

A tiszta építészeti meghatározáson túl, az épített környezetünkbe ágyazott kisléptékű elemek – bútorok, használati tárgyak, dísz tárgyak – azok, melyekkel egy korszakra jellemző hiteles rajzot tudunk adni. Illeszkedve az épületeink belső tereibe, beékelődve városszerkezeti rendszerekbe, gazdagítva, kiegészítve azokat. Ezek az iparművészeti alkotások azok, amelyek közvetlen kontextusukból kiszakítva is a korra jellemző hangulatot tudják megidézni. Ugyanannyira vannak jelen mindennapjainkban, mint az őket befogadó belső terek, épületek. Lakókörnyezetünk tulajdonképpen nem áll másból, mint tetszőlegesen differenciált, és tetszőlegesen végtelen, vagy véges méretű térből és a bennük helyet kapó tárgyak finom összhangjából. Instabil rendszer, tér nélkül ezek a tárgyak nem képesek környezet létrehozására, de ugyanúgy a tér sem képes önmagában, tárgyak nélkül környezetünként működni.

~~Azt gondolom, hogy építészeti elemzések és kutatások mellett gyakorló építészként majd ugyanannyira fontos a kortárs, és egy-egy korszak bútorainak az ismerete, mint a világ számos vezető tervezőiroda munkásságának az hivatkozás szintű ismerete.~~

Témamegjelölés

Kutatásom fókuszában, a második világháború utáni (1948-1965) magyar bútortervezés áll. Ennek ismertetése az akkori kulturális és politikai háttér bemutatásán túl, az egyes alkotók munkáival a legszemléletesebb. Feltérképezni, hogy milyen hatással voltak egymásra a kor iparművészei, építészei és belsőépítészei, nemzetközi példákon bemutatni, hogy hol állt a magyar ipari formatervezés. Kaesz Gyula, Hornicsek László, Király József, Gábrriel Frigyes (...) mind meghatározó szereplői a korszak vezető építész, belsőépítész és formatervező szcénájának. Munkásságukkal és tiszta tervezési hitvallásukkal - mely a modern környezetkultúra definiálása és népszerűsítése mellett az ipari minőség és a gondosan megválasztott anyaghasználatot hirdette - nem csak a közvetlen tanítványait, de a következő generációkat is képesek voltak inspirálni. Az oktatásban történő aktív szerepvállalás és

„pártéleti” szereplésnek köszönhetően nagyban hozzájárultak a minőségi típus bútordarabok elterjesztésében. „Az alkotás a mindenkori történeti – társadalmi fejlődés, a helyi adottságok és a konkrét emberi – egyéni viszonylatok koordináltságában válik meghatározottá. Ez a különféle stílusbeli differenciálódás alapja is”¹ A bútorok és tárgyak elemzése mellett a tervezői habitus, korra jellemző ábrázolásmód és eszközkészlet, gondolatmenetek és problémamegoldások megismerése, és az alkotók nemzetközi palettán történő elhelyezése is ugyanolyan fontos számomra.

A személyes érdeklődés a vizsgált korszakkal gyakorló építész és bútortervezőként kézenfekvő. Igaz, hogy a gyártást elősegítő ipari háttér ma már sokkal szélesebb körű, Gádoros Lajos, „A korszerű lakás térszükséglete és berendezése” című könyvében bemutatott használati igényeink sok helyen még ma is teljesen helytállóak. 50-60 évvel később ugyanabban az országban, ma is hasonló kihívások elé állít a tervezés, ugyanazokat a tervezési metódusokat éljük meg, ugyanolyan funkcionális igényekre keressük a legjobb megoldást, felfedezünk rég felfedezett technikákat és anyaghasználatokat más-más kontextusban.

Érdeemes ugyanakkor tisztázni, hogy a második világháború utáni időszak, vizsgálatom szempontjából nem kezdődik 1945-tel, mivel a háború utáni pár évben itthon még jellemzően a két világháború közti art-deco stílus volt meghatározó. Ezt a gazdag polgári rétegnek szánt, konzervatív tervezési szemléletet folytatták mind a belsőépítészetben mind a bútortervezésben. A második világháborúval a bútortervezés kontinuitása és íve hazánkban megszakadt, a 30-as évekre jellemző modern konstruktivista szemléletet – mely azóta is legfőbb inspirációs forrása a bútortervezésnek – tudatosan mellőzték.

Kevés olyan tervező volt, aki külföldi példákon keresztül megismerte, és próbálta követni a modern mozgalmak által felállított eszmerendszert, hiszen azt a kommunista, majd később szocialista rendszer az elveikkel ellentétben a nyugati kapitalizmusnak tulajdonította. Szerencsére a szocialista realizmusból (1948-1955) átvett formanyelvi elemeket sikerült könnyedén elengedniük az iparművészeknek. A politikai berendezkedés konszolidációt hozott, és a népművészeti díszítő elemeket sikerült lassan elengedniük a tervezőknek, illetve folytatódott a Kaesz Gyula által meghatározott „szellemi tisztulás”, melynek nyomai a gyakorlatban sajnos csak később jelentkeztek. 1956 után a művelődéspolitikai szinte teljes

¹ Magyar Építőművészet 1958/3. 63-65.o., Kaesz Gyula: Tárgy és környezetkultúra

függetlenséget adott az iparművészeknek, céljuk volt elsősorban a giccs elleni küzdelem, a kispolgári ízlés formálása és nem utolsósorban a kibontakozó lakhatási problémák orvoslására típusbútortervek létrehozása.

Műbútor - Típusbútorok kialakulása

A lakáskérdés problémája Európa szerte elsöprő változást hozott a második világháború után. Budapesten minegy 125 000 szobaegység pusztult el, így okkal merült fel a típusbútor szorgalmazóiban, hogy a helyreállítás csak a bútortermelés nagyarányú fejlesztésével, szériagyártással, és a szakma szerepvállalásával lehet sikeres.²

Korszerű igények merültek fel, a lakókörnyezet fogalma átalakult, a többfunkciós szobák helyett differenciáltabb belső terekre volt szüksége a modern kor emberének, multifunkciós bútorok jelentek meg, a kulcsszó pedig a sorozatgyártás – sorozatban gyárthatóság ipari körülmények között - és a „beépített” bútor lett.

(Gádos könyv)

Az első világháború előtti nemzetközi modern mozgalom, élén Le Corbusierrel már előre vetíti a tömeggyártás adta lehetőségek pozitív kicsengését, mely egyedüli megoldása lehet a jelenlegi háború utáni helyzetnek.

„Sorozatban gyártott házak. A ház problémája a kor problémája. Társadalmunk egyensúlya függ ma már ettől. A sorozatgyártás az elemzésen és a kísérletezésen alapul. A nagyiparnak foglalkoznia kell magával az épülettel és létre kell hoznia a sorozatban gyártott házak elemeit. Meg kell teremteni a sorozatgyártáshoz szükséges alkotói légkört.”³

Habár a társadalom politikai berendezkedése régióként más-más háttérrel biztosít ezeknek a gondolatoknak a kibontakozásához, a használt tervezői eszközök, mellyel reagálnak a tervezők az új igényekre egy irányba mutatnak.

² Tasnádi Attila – Nagyipari bútortervezés- és gyártás Magyarországon 1945-1990 Orpheusz Könyvek, 2009

³ Le Corbusier – Új építészet felé, Corvina kiadó, 1981

Hazánkban mindezt megelőzte a felszabadulás utáni időszak, amikor még nem volt szó típuslakásról, a tömeges lakásgyártás megvalósításáról, viszont vezető építészeink már szükségesnek látták a nagyipari bútorok tipizálását. A köztudatban a „típusbútor” még mindig negatív kicsengésű jelentéssel bírt a kisiparos, jellemzően túldíszített bútorokkal szemben. A nagyipari termelés elindítása mellett elsődleges feladat volt a közizlés nevelése, a típus szó keserű kicsengése helyett a minőségi, modern, funkcionális szavakhoz való képzettársítása. Ennek érdekében az egyedüli jó megoldást a műbútoros műhelyekkel történő szakítást és a helyükre lépő korszerű nagy mennyiségeket is ellátó ipari gyártást szolgáló bútorgyárak jelentették. Érdeemes megjegyezni, hogy működésüket tekintve sajnos ezek a gyárak még mindig inkább (összevont) kisipari műhely jellegűek voltak. A legfontosabb eszköz, mellyel a vásárló tömeget próbálták meg közelebb hozni a típusbútorokhoz az a megrendezésre kerülő bútorkiállítások, melyeket nagy érdeklődés övezett mind a szakma mind pedig a potenciális vásárló közönség részéről.

.....Gádos könyv.....

Harc a „Baross utcai” bútorokkal szemben, melyek olcsó, de silány minőséget jelentettek a munkásosztály számára. Az egyszerűség elvének jegyében őszinte, anyagszerű tárgyakkal a tárgykultúránk fejlesztése, a díszítés és giccs elleni fellépés volt Kaesz Gyulának legfőbb mozgatórugója. 1948-1949 körül a nagyipari vállalatok (Debrecen, Lingel, Szék és Faárugyár...) központi irányítás alá kerültek, mely kedvezőnek tűnt a bútorigipar és a sorozatgyártás számára. Emellett az egész állami bútorigipart egy miniszteriális szerv, a Bútoripari Igazgatóság irányítása alá helyezték.⁴ Először 1947-ben írtak ki pályázatot „tömegekben gyártható típusbútorok” témában, de a felhívás eredménytelen volt, mindössze hét pályamunka érkezett be és azoknak is kifogásolható volt a minősége. Érdektelenség jellemezte a pályázati légkört, a második körben felkértek tervezőket, hogy vegyenek részt a pályázaton és állítsanak ki az 1948-as BNV *Típusbútor – szép lakás* kiállításán. A korabeli közönség elé bő tucat szoba-prototípus került bemutatásra. Ezeknek a lakásbelsőknak a bemutatása ellentmondásos és megosztó volt, mivel kisipari eszközökkel állítottak elő nagyipari gyártásra szánt szériabútor prototípusokat. Kaesz Gyula, Hornicsek László, Gábel Frigyes, Schubert Ernő munkái sokkal visszafogottabb darabok voltak, mint például amit

⁴ Vadas József – A magyar bútor 100 éve, 170.o.

ugyanekkor az amerikai, angol vagy skandináv design létre tudott hozni.⁵ Ennek ellenére nagy port kavart a kiállítás, és amiben a kiállítással kapcsolatban szinte mindenki egyetértett, az az volt, hogy csak is ilyen berendezéseket lenne szabad a jövőben a hazai bútortiparnak gyártania.

Az ipart determinálta az a tény, hogy Magyarországot a vas és acél országának kiáltották ki. 1958-ban a bútortiparban dolgozó 24 000 ember 28%-a dolgozott csak az állami iparban. Az összevont gyárakban még mindig 20-30 éves, a két háború közti időszakból származó gépekkel folyt a termelés, a gépeken töltött idő a munkaidő 26-28%-a volt, ami a fejlett nyugati országok adatainak csupán a fele.⁶

BUBIV, 1964. Április

A tervezői, ideológiai oldalról nézve az egyik megosztó vélemény a felmerülő használati igényekkel kapcsolatban az volt, hogy ezeknek a bútoroknak éppúgy ki kell e tudni szolgálni egy bányamunkás igényeit, mintegy tisztviselő polgárét. Gádoros Lajos válasza a következő volt: „Célunk, hogy a típusbútor olyan legyen, hogy azzal dokumentálni tudjuk, hogy azok nem egy(etlen) társadalmi réteg részére készülnek, hanem bármely, sőt minden társadalmi osztály igényét ki tudják elégíteni”⁷ A bútorok ilyen fajta szimplifikációja mellett a szociológiai differenciáltság figyelmen kívül hagyása mai tervezői szemmel érthetetlen. Ezt a fajta tagadást

⁵ Vadas József – A magyar iparművészet története, Corvina Kiadó, 2014

⁶ Vadas József – A magyar bútor 100 éve

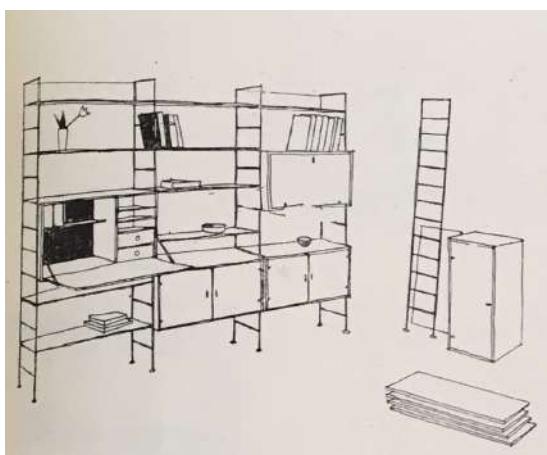
⁷ Jegyzőkönyv az Építéstudományi Intézetben a típusbútor ülésről 1948.IV.19. MTA MDK Ltsz: 32/3722

az is alátámasztja, hogy az 1948-as *Típusbútor – szép lakás* kiállításon nem törekedtek különböző életvitelű lakásbelsőik lemodellezésére és berendezésére.

Szakmai fórumokon vitatták meg ezeknek a típusbútoroknak problémáit, de az első sorozatokat már 1949-ben forgalomba is hozták.

A modern lakás használati igényeinek meghatározása

1-1,5 szoba, 20-28m² lakótérrel, 2,5-3,5 főre optimalizálva. Ezek mentén a számok mentén kellett a hazai építészeknek elkezdeniük a típuslakások tervezését. Ezekhez a tervezett méretekhez a meglévő bútorkínálat használata nem volt megfelelő, terjedős méretű nehézkes műbútorok, silány minőségű olcsó – nem ipari körülmények közt – sorozatgyártott bútorok voltak elérhetőek. Felmerült az igény tipizált bútorok tervezésére és gyártására, mely az új típuslakások belső tereivel összhangban a kulturált lakhatást biztosítja nagy tömegek számára.

A bútortervezők elsődleges feladatait a következőkben határozták meg:

- a vásárló közönség anyagi lehetőségeit figyelembe vevő, abból kiinduló tervezés
- a típus épülettervezőkkel közösen a 2-6 fős lakások bútorszükségletének, berendezésének részletes kidolgozása, egyeztetve a lakásméretekkkel, figyelembe véve az eltérő családösszetételt és foglalkozásból, érdeklődési körből eredő különbségeket
- a fejlettebb országok tömeggyártási módszereinek megismerése

-az egyes, azonos rendeltetésű bútorfajták különböző anyagokból, különböző gyártási módussal történő formai – gazdasági összehasonlító vizsgálatának elvégzése a leggazdaságosabb gyártási módszer megállapítására

-a legjobb prototípusok korszerű előállításához szükséges gyárak technológiájának megtervezése a szükséges rentabilitás számításokkal⁸

Az igények változása hozta a formai változásokat, a szekrényeket próbálták teljesen kiváltani beépített szekrényekkel, mely nem csak annyit jelent, hogy egy falkávéba beállítjuk a szekrényünket, esetleg körbe szegélyezzük azt. A szabad falfelületek és a teljes belmagasság kihasználásával kell azokat kialakítani, variálható belső elrendezéssel. Ez a korábbiakhoz képest egy előremutató modern gondolkodás. A lakószobákból ily módon teljesen kizárhatók az osztott akasztós szekrények. Szekrénybútort a továbbiakban a típuslakások számára ne készítsen a bútoripar. A helytakarékos konyha, jól kihasznált területtel elengedhetetlen egy modern lakásbelső számára. Előtérbe került a kombinálható kisbútorok tervezése a lakószobák számára, mely flexibilis belső osztásának köszönhetően a multifunkciós használatot biztosítja.

Általánosságban kijelenthető ezekről a különböző rendeltetésű típusbútorokról, hogy anyag- és munkaerő-takarékos a gazdaságnak, ettől fogva olcsó a vásárlónak. A minőségi anyagok tartóssága mellett tisztán a funkciót fejezik ki ezek a bútorok. Anyaghasználatukban pedig a különböző anyagokat (fa, fém, üveg, műanyag, textil) bátran kombinálják, egyensúlyt tartva az egészre nézve. A szerény lakásméretnek miatt javallott volt a minél inkább áttört, de változatos színű kialakítási módok használata a korábbi nehézkes „garnitúrák” helyett.

Tervezők – termékek

Típusbútorok közt elsőként a *székek* terjedtek el. Talán azért is volt ez lehetséges, mert a még nem teljesen gépiesített üzemekben, kisipari műhelyekhez hasonlóan tudták ezeket a tipizált bútorokat előállítani. A fa alapanyagból készült szériaelemeket könnyen és gyorsan elő tudták már korábban is állítani. A tervezők lényegesen gyorsabban tudtak átállni modern szemléletre, mint ahogy azt az ipari termelési háttér le tudta volna követni. Később az ipar fejlődésével, lehetőség nyílt új technikákkal és anyagokkal való ismerkedésre. Egyik

⁸ Kiss Ferenc, Típusbútor – típuslakás, Magyar Építőművészet, 1956/7

legfontosabb a hajlított rétegelt lemezekkel való kísérletezés, mely lehetővé tette szabadabb formák kipróbálását.

Burián Judit, aki a Faipari Gyártástervező munkatársa volt a korszak egyik legikonikusabb kárpitozott székét tervezte meg, az Erika székét. A szék racionális szerkesztésű, mellőz minden felesleges elemet. Az egyszerűen, kónikusan formált bükkfa lábak hagyják érvényesülni a hajlított ragasztott rétegelt lemez felsőrészt. Lekerekített ülő és háttámlakialakításával formavilága előremutató, utal a modern gondolkodásra, különböző kárpitos kialakításnak köszönhetően bármely modern enteriőr része tud lenni. A székét 1959-től több ezer példányban a Szék és Kárpitosipari Vállalat gyártotta⁹. Ennek a befutott formának egy továbbfejlesztett verziója is elkészült, a Gondola szék, mely alapkonceptiójában megtartja az Erika által felállított formavilágot, de arányaiban egy szélesebb hátrésszel és nagyobb megnyitással elegánsabb hatást sugall.

Erika szék

Gondola szék

⁹ Iparművészeti Múzeum – Gyűjteményi darab adatai

Az Erika szék formálását vizsgálva erős párhuzam lelhető fel Charles Eames és Eero Saarinen Organic chair székével. A tervezési dátumokat összevetve akár előképül, inspirációként is hathatott az elismert nyugati tervezők terméke. A széket 1940-ben a Museum of Modern Art, New York „Organic Design in Home Furnishing” pályázatára tervezték. A művészi formált „shell” felsőrész prototípusát fémhálóból és gipszből készítették, maximálisan előtérbe helyezve az emberi test követését. A nagyipari gyártósorok technológiai fejletlensége miatt sorozatgyártásba csak 1950-re került, kárpitozott hajlított rétegelt lemez felsőrésszel és tölgy vagy kőris lábakkal. Piacra kerülése óta a VITRA cég palettája közt folyamatosan elérhető a termék több verziója is.

Charles Eames és Eero Saarinen, Organic szék, 1940

Másik referenciaként Pierre Guariche, francia designer Tonneau széke szolgál, mely 1951-ben jelent meg. A szék kialakításánál a látszó hajlított rétegragasztott felsőrész mellett a fém lábak is a nagyipari gyártásra hívják fel a figyelmet. Később több verziója is megjelent a székeknek, konferenciabútoroként kartámlával kiegészülve illetve teljesen kárpitozott felsőrésszel és fa lábszerkezettel is gyártás alá került.

Tonneau szék, 1951

Gábriel Frigyes egyik legismertebb darabja a pálcás hátú széke, mely több változatban is készült, a magyar piac mellett a skandináv országokban is nagy népszerűségnek örvendett. Az elkészült változatok közt a különbség a láboknak és az oldalsó elemeknek a kialakításában van. Ezt a bútordarabot 1958-ban mutatták be a Szép otthon – jó lakás kiállításon, mely abban az évben került sorozatgyártásba. A következő években a SZKIV ebből a modelltől több mint egymillió darabot gyártott. A kortársai közt külföldön sem találunk közvetlen előképként szolgáló széket. A legközelebbi hivatkozást a pálcás hátú székeke jelenthetik. Talán ez az eredetiség is hozzájárult a forma sikeréhez. Megfigyelhető, hogy anyaghasználatban és formavilágban is a Gabriel szék és az Erika szék lábkialakítása nagyon hasonló. Ez lehet az eredménye annak, hogy jellemző típuselemekkel készül a gyár, és emiatt gazdaságosabbá válik a gyártás hosszútávon.

Gábriel szék

Gaubek Júlia a Magyar Iparművészeti Főiskolán végzett, Kaesz Gyula és Kozma Lajos tanítványaként. 1955-ben tűnt fel munkáival az Országos Iparművészeti Kiállításon, majd később az 1958-as kiállításon már, mint érett tervezőt említik. Elismert belsőépítészként tevékenykedik, részt vett a Gellért Hotel felújítási munkáiban, mely kapcsán számos lakásbútort tervezett. Bútorain erősen érződik mindaz a modern szellemiség, melyet mestereitől tanult. Az anyagszerűséget és a funkcionalitást tartja szem előtt, nem hígulnak dekorációs elemekkel tárgyai. Szék és fotelterveire a lágyan organikus – skandináv hatást mutató – vonalvezetés mellett a merész geometrikus textilekkel való kombinálás a jellemző.

Füles foteljét a KÖZTI munkássága alatt, a Gellért szálló 1958-as felújítása kapcsán tervezte. Karakteres, merész kárpitozását Szabó Éva textiltervező készítette, aki már a 30-as évektől jelentős alkotója volt a szakmának. Többek között Kaesz Gyula és Kozma Lajos bútoraira is számtalan bútorkárpitot tervezett. A geometrikus textil ellenére is a körbeölelést és a melegséget juttatja eszünkbe ez a nagyvonalú, eleganciát sugalló bútordarab.

Füles fotel, Gellért Szálló

Finn Juhl és Hans J. Wegner dán bútortervezők munkássága fellelhető Gaubek székeiben és kárpitozott bútoraiban. Az íves, sokszor rovarszerű csápokra emlékeztető vonalvezetésű karfák és háttámlák, elvékonyodó lábak, fonott ülőfelületekkel történő kombinálás mind a dán modern bútortervezés ismert jegyei. Mindez a világ Gaubek személyes értelmezésén és tervezői kifejezőmódján keresztül érkezett a magyar bútorkiállításokra. Ezek

közül a termékek közül szinte alig került gyártásba valami, az aprólékos, magas szaktudást igénylő gyártás miatt szinte mind megmaradt prototípusnak.

Hans J. Wegner a székei közt és Finn Juhl a 46-os székével

Bodnár János a Faipari Gyártásvezető és Szerkesztő Iroda alkalmazottja a variálható Panni falról lett híres, melyet az 1962-es Budapesti Ipari Vásáron mutattak be. Ebben a bútorcsaládban teljes mértékben megvalósul az, amit még Kozma Lajosék a sorozatgyártástól elvártak. Tipizált elemek, saját méretrend szerint variálható összeállítások létrehozása, szellős megjelenés, különböző anyagok esztétikus vegyítése, folyamatosan bővíthető rendszer az időben változó felhasználói igények szerint. Az alapelem a fém vázszerkezet, ezt tudja a vásárló kombinálni különböző fa elemekkel, mely lehet polc, zárt szekrényszerű, vagy akár íróasztallá szélesedő elem.

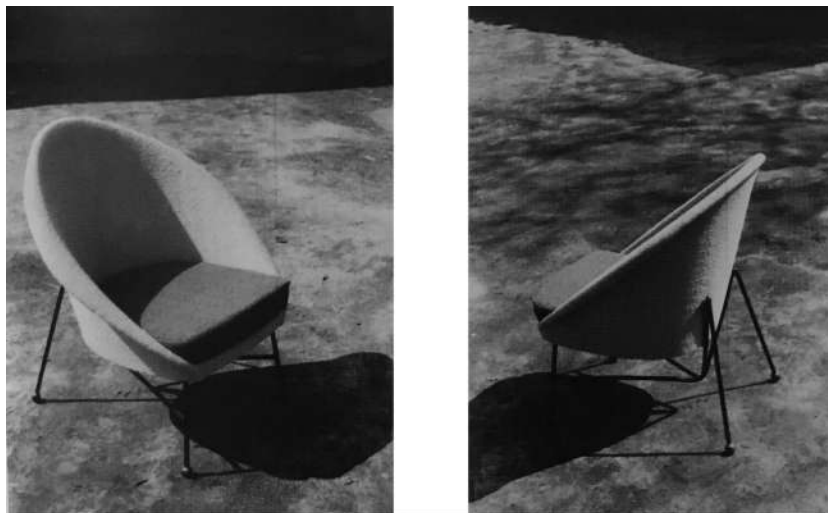
Panni fal, 1962

Számos skandináv ugyancsak „string wall”-nak hívott berendezés mellett az angol Vitsoe cég variálható bútorait érdemes még előképként megemlíteni. 1959-ben a Braun cégnél dolgozó mindössze 23 éves Dieter Rams tervezte, a később 606 Universal Shelving System néven gyártásba kerülő moduláris fali rendszert. A hajlított fém anyaghasználat miatt egy sokkal hidegebb megjelenés jellemzi ezt a moduláris rendszert. Felépítésében annyiban tért el a Bodnár János által tervezett variálható szobafalaktól, hogy itt a falhoz rögzített sínre lehetett akasztani a kiegészítő elemeket, ezzel egy teljesen légies hatást érve el az enteriőrben.

Vitsoe 606 Shelving System, 1959

A **Mózer László** által tervezett, fém vázra szerelt kagylófotel 1960-ban az óbudai kísérleti lakótelep egyik mintalakásában volt bemutatva. Az ülő és háttámla különböző kárpitozásával, és a karakteres hajlított fém lábakkal a fotel légiessé és játékosá válik. Szépen megfigyelhető a fém, fa és kárpitosmunka ötvözéséből létrejövő formán a modern gondolati ív. A lábszerkezet finoman hordja magán a kárpitozott felsőrészt, annak könnyedségét előtérbe helyezve. A látszó, tiszta szerkezetek mellett olyan apró játékok vannak elrejtve a bútoron, mint a kiszélesedő, finom gallérként visszahajló kartámla, vagy a gömbszerű lábvégek.

Fémvázra szerelt kagylófotel, 1960

Az amerikai Knoll cég felkérésére, Eero Saarinen által 1948-ban tervezett Womb chair, hatással lehetett Mózser László munkásságára. Az ikonikus darabon jól olvasható módon megjelenik a modern folytatásaként jellemző anyag- és formahasználat. A króm lábak és kárpitos felsőrészek párosításából kialakuló kontraszt mégis összhangot teremt a fotel egészét nézve.

Eero Saarinen, Womb szék, 1948

Összegzés

Az összehasonlítások alapján a második világháború utáni periódusról bátran kijelenthető, hogy a gazdasági nehézségek és ipari korlátok ellenére is képesek voltak a tervezőink a haladó szellemű formaalkotásra és minőségi típusbútorok létrehozására. Összevetve a külföldi példákkal jól látszik, hogy tervezőink haladva a korrallal, nemzetközi viszonylatban is minőségi bútordarabokat alkottak. Sajnos a fejletlen ipari környezet miatt a kivitelezés minősége nem mindig volt színvonalas. A versenyhelyzet hiánya miatt a gyárak sokkal inkább a mennyiségi számok növelésére törekedtek, mintsem fejlesztésre és minőségbeli javulásra.

Az elszakadás a népi művészettől és a giccses díszítéstől határozott sikernek számított. A vásárlói rétegek fokozatos megnyerésével és az ipari termelés lehetőségeinek megismerésével finomodtak a létrehozott ipari formák. Ezek a típusbútorok, kézen fogva építészeti lakás títustervekkel keresték a megfelelő megoldást a modern, de mégis gyorsan és olcsón előállítható lakókörnyezet kialakítására. Azt gondolom, hogy a számos lakásbútor kiállítás és pályázat is azt mutatja, hogy nem voltak ezek meddő évek, meghatározó alkotások születtek még akkor is, ha ezeket a továbbiakban anyagi források híján csak kevés kísérleti jellegű beruházásnál tudták teljes mértékben integrálni.

Képjegyzék

....

Erika szék

Tervező: Burián Judit

Tervezés éve: 1959

Anyaga: fa, textil

Gyártó: Szék és Kárpitosipari Vállalat

Méretek: magasság – 81,5cm

 szélesség – 40cm

hosszúság – 46cm

Gábrriel szék

Tervező: Gábrriel Frigyes

Tervezés éve: 1958

Anyaga: bükkfa, textil, rétegelt lemez

Gyártó: Szék és Kárpitosipari Vállalat

Méretetek: magasság – 81,5cm

 szélesség – 40cm

 hosszúság – 46cm

Jelentősebb hazai kiállítások:

- Típusbútor – szép lakás, 1948
- III. Magyar Iparművészeti és Népművészeti kiállítás, Iparművészeti Múzeum 1955
- Bútor és lakásművészeti kiállítás, Iparművészeti Múzeum, 1956
- Bútorértékesítő vállalatbemutatója, 1956
- Iparművészeti Tanács Lakásművészeti Kiállítása, MÉSZ székház, 1957
- Típusbútor – szép lakás, BNV 1958
- MEFÉM bútorkiállítás, MÉMOSZ székház, 1959
- Óbudai Kísérleti lakótelep 1960 (közvélemény kutatással egybekötött kiállítás, fogyasztói vélemény felmérése)

Források:

Ferkai András - **Közi 66, Egy tervezőiroda története I.** (Belsőépítészet fejezet - Jankó Anna)
Vince Kiadó 2015

Branczik Márta, Keller Márkus - **Korszerű lakás 1960**, az óbudai kísérlet, TERC 2012

Dvorszky Hedvig - **A forma művészete**, Képzőművészeti Alap Kiadóvállalat 1979 (Házgyári konyha. Kísérleti design-program. Fészek Klub Budapest, 1973)

Somlai Tibor - **Távol és közel, 1945-1970, Belsőépítészet a háború után**, Corvina Kiadó 2010

LeCorbusier - **Új építészet felé**, Corvina Kiadó 1981

Scandinavian Design Beyond the Myth, Fifty years of design from the Nordic countries –
edited by Widar Halén and Kerstin Wickman, Arvinius Förlag/Form Förlag 2003

(feldolgozás alatt)

Vadas József - **A magyar iparművészet története**, Corvina Kiadó 2014

Nagy Elemér – **Le Corbusier**, Akadémia Kiadó 1984

Hornicsek László – Életmű, Cser kiadó, 2011

Vadas József – **A magyar bútor 100 éve**, Fortuna kiadó, 1992

Tasnádi Attila – **Nagyipari bútortervezés- és gyártás Magyarországon, 1945-1990**,
Orpheusz könyvek, 2009

Folyóirat:

Hornicsek László:	MÉ1987/6
	MÉ 1976/1
	MÉ 1976/3
	MÉ 1972/3
	MÉ 1968/3
Bútortervek, pályázatok:	MÉ 1970/1
	MÉ 1965/3
	MÉ 1964/4
	MÉ 1960/1
	MÉ 1956/7
	MÉ 1953/7-8